

бождение отъ вносни мита, право да притежаватъ свои кжци, дукани и лозя, да иматъ свои черкви и свещеници, своя куриерска служба и посланици, свой сждъ и да живѣятъ по традицитъ и обичаитъ на своето отечество, безъ право на турцитъ да се мѣсятъ въ тѣхния стопански, общественъ и религиозенъ животъ.

Постепенно отъ книгитъ за „нарежданията“ на републиката ние научаваме кога и где най-рано презъ турската епоха сж се появили дубровнишкитъ търговци изъ българскитъ земи и где сж създали първитъ свои колонии. Ние виждаме отъ тѣзи извори какъ постепенно дубровчанитъ овладяватъ цѣлата външна търговия на турската държава. Засѣднали най-първо въ София и Пловдивъ, тѣ взели постепенно въ свои ржце трафикътъ по всички голѣми търговски друмове на полуострова, за да насадятъ въ всѣка по-голѣма станция покрай тѣхъ свои колонии. По двата голѣми пжтища — Цариградъ—Пловдивъ—София—Нишъ и по пжтя София—Търново—Провадия—Варна тѣ напущали българскитъ земи за да пренасятъ по сухо и по море грамаднитъ количества сурови произведения на българския селенинъ. Дубровчанитъ отивали до черноморското крайбрѣжие, като отъ града Варна направили първостепенно морско пристанище на България и най-главно дебуще къмъ изтокъ. Този градъ скоро измѣства всички други стари пристанища на срѣдневѣковна България — Месемврия, Анхиало и Созополъ. Въ продължение на три вѣка никжде не се отбелязва нито единъ отъ тѣзи градове да участвува въ голѣмата външна търговия на дубровчанитъ.

Въ ржцетъ на дубровнишкитъ търговци София се издига и закрѣпва окончателно като най-голѣмъ градъ въ българскитъ земи и се подготвя положението ѝ на бждеща столица. Градътъ билъ превърнатъ на голѣмо тържище, въ което много чужденци и търговци отъ най-различна националностъ имали своитъ фактории. Дубровчанитъ тукъ успѣли да направятъ своето най-главно стоварище на стоки за земитъ отъ Прокупле и Скопие до Пловдивъ и Търново. Въ тѣхни ржце се възкресява за още 1—2 вѣка миналата слава на старата българска столица. Наредъ съ Търново на дубровчанитъ се дължи бързото издигане на Провадия. Вжтре само въ петдесетъ години този градъ става главно стоварище на цѣла Добруджа. Провадия въ 16 и 17 в. била базата на обширната дубровнишка търговия между морето, Старопланина, Дунава и неговото устие. Това е областта „Загора“ и по-късно „Добруджа“, които названия толкова често срещаме въ тѣхнитъ писма и търговски книги. Обширнитъ граници на Турската империя давали възможностъ за твърде оживени търговски сдѣлки на малкитъ български градове съ далечнитъ тържища.

Дубровчанитъ били главнитъ експортѣри на продуктитъ на българското народно стопанство. Тѣ успѣвали да проникнатъ въ най-затѣнтенитъ села и паланки и да изнасятъ излишѣцитъ, които могло да отдѣли дребното селско стопанство и по този начинъ да го свържатъ съ пазаритъ на страната. Единствено дубровчанитъ осигурявали напредѣка на дребното стопанство, защото го поощрявали къмъ по-интензивенъ трудъ, намирайки винаги сигурни пазари на резултатитъ отъ неговата стопанска дейностъ. Тѣ сами успѣли да типизиратъ българския националенъ износъ.